



## Dossier opdracht 9

Vakproject 2: Vakdidactiek

**Naam:** Thomas Sluyter  
**Nummer:** 1018808  
**Jaar / Klas:** 1e jaar "Docent Wiskunde", deeltijd  
**Datum:** 5 november, 2007

## Samenvatting

Problemen met taal komen in het onderwijs niet alleen voor bij taalgerelateerde vakken. Ook de exacte vakken zijn tegenwoordig (door het grote gebruik van uitgebreide contexten) afhankelijk van een goed taalbegrip.

Mogelijke taalachterstanden ontstaan niet alleen bij kinderen van allochtone afkomst. Ook kinderen uit zogenaamde achterstandsgezinnen kunnen problemen hebben met de Nederlandse taal. Daarnaast moet men niet vergeten dat de taal die op school wordt gebruikt eigenlijk heel anders is dan wat men thuis spreekt.

Dit document is onderdeel van mijn einddossier voor het vak "Vakproject 2 – Vak didactiek". De overige documenten uit dit dossier zijn beschikbaar op mijn Sharepoint site: <https://www.sharepoint.hu.nl/personal/1018808>

## Versie geschiedenis

Rev.	Datum	Door	Aanpassingen
01	30/09/2007	T. Sluyter	Eerste versie
01	Nvt	Nvt	Review
02	01/10/2007	T. Sluyter	Grammaticale correcties.
02			Review

# Inhoudsopgave

<b><u>INLEIDING</u></b>	<b>4</b>
De aanleiding	4
De opdracht	4
Opbouw van dit document	4
<b><u>1. TAALPROBLEMEN</u></b>	<b>5</b>
Taalproblemen voor de leerlingen	5
Helpen bij taalproblemen	6
Vragen en opdrachten rubriceren	6
<b><u>2. BIT-LEESVERSLAG</u></b>	<b>7</b>
Begrijpen	7
Integreren	8
Toepassen	9
<b><u>AFBEELDINGEN EN FIGUREN</u></b>	<b>10</b>
<b><u>BRONNEN</u></b>	<b>10</b>
<b><u>LITERATUURLIJST</u></b>	<b>10</b>

# Inleiding

## De aanleiding

Als voorbereiding op lesweek 5 zijn de studenten bij "Vakdidactiek 2" gevraagd om een BIT-leesverslag te maken van leerstof over taalproblemen.

De afkorting staat in deze voor "Begrijpen, Integreren en Toepassen". Een BIT-leesverslag kan men omschrijven als een samenvatting, waarbij een aantal extra vragen worden beantwoord.

- Is de stof mij duidelijk en is de argumentatie juist?
- Hoe past de stof in mijn belevingswereld?
- Welke mogelijkheden zijn er om de stof te implementeren?

Het stellen van dergelijke vragen hoort de leerling te helpen om de stof beter op te nemen.

## De opdracht

*Maak een BIT-leesverslag van hoofdstuk 12 uit: "Wiskundeonderwijs in de basisvorming".*

Bron: hand-outs bij "Vakdidactiek 2".

## Opbouw van dit document

Hoofdstuk 1 is een samenvatting van de leerstof. Alle inhoud van dat hoofdstuk is geparafraseerd uit de daarbij vermelde boeken. Ik claim dit hoofdstuk niet als mijn eigen werk.

De rest van dit document is wel van mijn eigen hand. Hoofdstuk 2 bevat mijn BIT-leesverslag.

# 1. Taalproblemen

De stof uit dit hoofdstuk is oorspronkelijk afkomstig uit hoofdstuk 12 van "Wiskundeonderwijs in de basisvorming". Ik verwijs u naar de bronvermelding voor meer details.

## Taalproblemen voor de leerlingen

Taal wordt in het wiskundeonderwijs steeds belangrijker. Met het oog op "betekenis geven aan de stof" (een onderdeel van directe instructie) geven we de leerlingen steeds meer context voor hun opgaven en sommen. Die contexten kunnen alleen goed worden gecommuniceerd als het taalgebruik correct wordt gekozen.

Taalproblemen doen zich niet alleen voor bij allochtone kinderen, zoals je misschien zou verwachten. Ook autochtone Nederlanders kunnen moeite hebben met de taal op school. Daarbij zit het grootste verschil tussen "thuis" en "school" in de woordkeus en de zinsbouw. Op school worden langere zinnen aan elkaar geknoopt, met moeilijke constructies. En men gebruikt vaak woorden die de leerling thuis niet zal horen.

Mogelijke probleemsituaties met woorden.

- Wiskunde woorden
- Laag frequente, of onbekende woorden
- Synoniemen
- Verwijswoorden (dat, dit, die, ...)

Mogelijke probleemsituaties met zinnen.

- Te lange zinnen
- Scheiding van informatie die bij elkaar hoort
- Te compacte taal
- Te weinig dynamiek (droog, ipv beschrijvend)

Mogelijke probleemsituaties met de informatie zelf

- Verborgene informatie (impliciet gegeven)
- Overbodige, verwarrende informatie
- Overgeslagen, of te grote denkstappen
- Onbegrijpelijke taal

## **Helpen bij taalproblemen**

Houdt bij het helpen in gedachten dat je hulp tweeledig is. Aan de ene kant moet de leerling nu direct aan de slag kunnen gaan. Aan de andere kant moet de leerling ook zelf nog iets om te ontdekken over houden. Breng hem dus op weg met gerichte vragen en zeg zo min mogelijk voor.

Problemen hoef je overigens niet altijd te vermijden, ze kunnen ook een uitdaging zijn voor de leerling. Maak die momenten wel duidelijk kenbaar. Verwijs naar de relevante stof, leg de woorden uit, en leg je gedachteproces uit zodat de leerling het kan reproduceren. Gebruik je gesproken uitleg om duidelijkheid te scheppen, daar waar de tekst de mist in gaat.

Op bepaalde momenten kan het interessant zijn om een deel van de les te besteden aan begrijpend lezen. Kies een voorbeeld opgave waarin jij een aantal problemen herkent en ga er met de klas mee aan de slag. Behandel nu niet het maken van de opdracht zelf, maar het analyseren van de opdracht: wat bedoelt men, wat vraagt men, wat betekenen deze woorden?

## **Vragen en opdrachten rubriceren**

Bij veel opgaven struikelen de leerlingen over wat er nu werkelijk de bedoeling is. Ze snappen de tekst van de opgave wel, maar snappen niet wat er van hen wordt verwacht. Het helpt dan enorm om de opdrachten een bepaalde categorie toe te schrijven.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Doe-vragen -> het gaat om de uitwerking
- Reken-vragen -> het gaat om de uitkomst
- Denk-vragen -> het gaat om de redenering

## 2. BIT-leesverslag

Zoals al in de inleiding werd verteld staat in deze BIT voor "Begrijpen, integreren, toepassen. Snap ik de geleerde stof? Herken ik de geleerde stof? Kan ik de geleerde stof gebruiken?"

### **Begrijpen**

Bij taalachterstand in het onderwijs denkt men over het algemeen aan leerlingen van allochtone ouders. En toegegeven, dat is ook de meest voor de hand liggende groep mensen. Thuis wordt immers maar weinig Nederlands gesproken.

Men gaat daarmee echter voorbij aan twee andere, belangrijke aspecten.

1. Kinderen uit zogenaamde lagere sociaal-economische kringen zullen van huis uit minder taalvaardigheden hebben.
2. Op school is het taalgebruik heel anders dan thuis.

Verschillende onderzoeken onderbouwen de eerder besproken leerstof. Zij bevestigen dat taalachterstand niet alleen gezocht moet worden in de nationaliteit van de leerling, maar juist in de complete thuissituatie. Eén van de vele publicaties over dit onderwerp geeft de volgende redenering.

*Daarom verschilt het taalgebruik op school op een heel aantal belangrijke punten van taalgebruik in algemene omgangssituaties. De verschillen bevinden zich:*

- *op het vlak van onderwerpen*
- *in de bedoeling van het taalgebruik*
- *in de manier van taalgebruik*
- *op het vlak van de relatie tussen gesprekspartners*
- *op het vlak van taalniveaus*

Bron: Taalunieversum, onderwijs forum

Wat mij betreft is de theorie van deze leerstof voor de hand liggend. Ik neem zelfs aan dat heel veel mensen zich zullen kunnen vinden in deze mening. De meeste mensen zullen echter niet eens verder komen dan het vooroordeel over anderstaligheid.

Zelf ben ik erg benieuwd naar de aanpak die de Hogeschool Utrecht (of Instituut Archimedes) hanteert om taalproblemen te voorkomen. "Do they practice what they preach?" Ik zie namelijk genoeg mogelijkheden voor misverstanden binnen onze opleiding.

## Integreren

Na enig zoekwerk op het Internet is al gauw duidelijk dat taalproblematiek een "hot topic" is in Nederland. De afgelopen jaren hebben zowel de media, als de overheid veel drukte gemaakt over dit onderwerp.

De gemeente Utrecht heeft bijvoorbeeld het "Taal voor tien" project in het leven geroepen. Onder de noemer van dat project kregen een tiental VO scholen in Utrecht extra steun van de gemeente om taalproblemen aan te pakken. De gemeente gaf de scholen fondsen en ondersteuning om zo op alle niveaus verbeteringen te stimuleren. Niet alleen de leerlingen en de docenten, maar ook de schoolleiding en de directie moesten er aan geloven.

Onder de belangrijkste resultaten waren onder andere de volgende punten.

- De tien scholen hebben taalgericht vakonderwijs op gestructureerde wijze ingevoerd. Er zijn echte doelen en trajecten ingesteld.
- Docenten hebben ingezien dat niet alleen de leerling, maar ook zichzelf een grote invloed hebben op taalachterstand.
- De scholen kunnen steeds beter zelf doelen vaststellen. Ze kunnen met steeds minder begeleiding van de gemeente af.
- Elk jaar stellen de scholen, samen met hun leiding, een nieuw activiteitenplan op.

Ook in Vlaanderen blijkt men veel aandacht te besteden aan taalgericht vakonderwijs. Scholen beginnen nu te leren wat het onderscheid is tussen de goede en de slechte aanpak van taal achterstand. Eén van de voorbeelden die werd gegeven als "slecht" is het verbieden van andere talen op school. Men verwacht van de leerlingen dat zij onderling alleen Nederlands spreken.

Ook op mijn middelbare school heeft men indertijd geprobeerd deze regel in te voeren. Vanzelfsprekend leidde dit verbod tot veel protest onder de leerlingen. Daarnaast heeft het nooit tot een positief resultaat geleid. Is het immers niet zo dat leerlingen meer hebben aan een variërend taalgebruik?

Overigens is er ook een onderzoek geweest<sup>1</sup> die de taalproblematiek aangreep voor een onderzoek naar onderwijskwaliteit. Dit heeft geleid tot een intern project, waarbij docenten elkaanders lessen bijwoonden. Na een korte cursus in het geven van feedback waren de leerkrachten in staat elkaar te voorzien van opbouwende kritiek. De geleerde lessen hebben de docenten uiteindelijk bewuster gemaakt van het gebruik van taal binnen hun vak.

---

<sup>1</sup> Zie literatuurlijst, "De klasdeuren open voor taalbeleid".



## Toepassen

De laatste maanden ben ik veel bezig geweest met het aanpassen van mijn schrijfstijl. Dit naar aanleiding van het lezen van een aantal artikelen over "leesbaar schrijven" (zie bronvermelding). Door die artikelen ben ik me meer bewust geworden van mijn woordkeus en zinsbouw.

Tot voor kort schreef ik nog in een hoogdravende stijl. Alleen al het feit dat ik het woord "hoogdravend" koos in plaats van "overdreven" is daarvan voldoende bewijs. Ik maakte gebruik van veel te lange zinnen, waarbij de essentie niet meteen duidelijk was.

Tegenwoordig let ik op mijn manier van schrijven. Ik laat informatie die tot verwarring kan leiden weg, of ik plaats het in een apart stuk tekst. Ik probeer ingewikkelde woorden te vermijden, evenals onnodige, bijvoeglijk naamwoorden. Dit soort maatregelen zou er toe moeten leiden dat mijn teksten leesbaarder worden.

Het voorgaande slaat op geschreven taal en natuurlijk zijn er ook tal van mogelijkheden voor gesproken woorden. Bij gesproken taal is het gelukkig gemakkelijker om de mening van de zin te achterhalen, dus woordkeus ligt minder kritisch. Dit wordt echter pas mogelijk wanneer er een duidelijke structuur in het verhaal zit. De leerling kan dan namelijk beter zijn verwachtingspatronen op de stof toepassen.

Zoals Lagerwerf al zei, elke leerling probeert een verwachting te formuleren bij bepaalde stukken tekst. Ik ben zelf van mening dat dit eenvoudiger wordt als het grote geheel duidelijker is.

De komende weken zal ik mijn best doen om tijdens de verschillende vakken die ik volg te zoeken naar mogelijke taalproblemen. Ongetwijfeld zijn er ook bij ons op school situaties waarin tekst niet eenduidig uit te leggen is.

## **Afbeeldingen en figuren**

Geen.

## **Bronnen**

Bram Lagerwerf, "Wiskundeonderwijs in de basisvorming", 2000

Regiegroep 1<sup>e</sup> fase Taalforum, Taalunieversum, 2007

Verscheidene discussies over thuistaal versus school taal

<http://taalunieversum.org/onderwijs/>

Gemeente Utrecht, "Taal voor 10", 2006

David Edelman, "Line editing in 10 easy steps", 2007

Scott Adams, "The day you became a better writer", 2007

## **Literatuurlijst**

Platform Taalgericht Vakonderwijs, 2000-2007

Discussies en rapporten over taalproblemen en de aanpak daarvan

<http://www.taalgerichtvakonderwijs.nl>

Annelies Kappers, "De klasdeuren open voor taalbeleid", ?

Fadime Köse, "Taalvaardigheidsonderwijs", 2005